

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 6 1 1 0 3 1 2

SPOMLADANSKI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 2

Razčlemba izhodiščnega besedila

Ponedeljek, 29. maj 2006 / 90 minut

*Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik.
Priloga z neumetnostnima besediloma je na perforiranem listu, ki ga pazljivo iztrga.
Kandidat dobi tudi dva ocenjevalna obrazca in konceptni list.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Rešitev nalog v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.

V tej izpitni poli je 27 nalog. Rešitve vpisujte z navadno rabo velikih in malih pisanih ali tiskanih črk v prostor, ki je za to predviden, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Vpisovanje rešitev s samimi velikimi tiskanimi črkami (verzalkami) ni dovoljeno (odbitne točke). **Pišite razločno.** Nečitljive rešitve ter nejasni popravki se točkujejo z 0 (nič) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak).

Število točk, ki jih lahko dobite za posamezne naloge, je navedeno v izpitni poli.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Priloga k izpitni poli 2 (M061-103-1-2)

A

9. maj 2005, Mladina

**Vaščani proti betonarni
Bo Primorje na mestu starega
kamnoloma postavilo tovarno?**

Vanja Pirc

- 1** Laže, kraška vasica blizu Senožec, se kljub majhnosti ponašajo z zajetnim številom objektov, zaradi katerih so krajsani v skrbeh za kakovost svojega življenja. Imajo dve betonarni, dve asfaltni bazi in visokonapetostni daljnovod. Največ preglavic pa je vse do leta 1996 vaščanom povzročal kamnolom Primorja, ki je bil čisto blizu hiš. Na pobudo vaščanov so kamnolom prestavili za približno 500 metrov in je zdaj okoli 700 metrov oddaljen od naselja.
- 2** Vaščani so sprva želeli, da bi območje nekdanjega kamnoloma namenili za lažjo obrt, konec lanskega leta pa so izvedeli, da ima Primorje za to lokacijo drugačne načrte. V nekdanjem kamnolomu namerava postaviti tovarno betonskih izdelkov. Temu so se krajsani odločno uprli. "Gradnji betonarne soglasno nasprotujemo, saj bi bila ta od najbližjih hiš oddaljena le od 100 do 150 metrov," je glavni razlog za upor pojasnil vodja vaše skupnosti **Andrej Plešnar**. Za upor, pri katerem jih podpirajo ekologi, so se vaščani odločili tudi zato, ker novi, od naselja bolj oddaljeni kamnolom življenjskih razmer ni bistveno izboljšal.

3 V Primorju so povedali, da na območju starega kamnoloma res načrtujejo gradnjo obrata za proizvodnjo betonskih izdelkov. Začeli so že zbirati potrebna dovoljenja, raziskavo o vplivih na okolje pa šele opravljajo. Čeprav izsledki raziskave še niso znani, v Primorju zatrjujejo, da bi v načrtovanem obratu razpolagali z najsodobnejšo tehnologijo in da bi bile emisije prahu minimalne, hrupa in tresljajev zunaj objekta pa tako rekoč ne bi bilo.

4 A njihovim pomirjujočim zagotovitvam krajsani niso pripravljeni verjeti. Tako tudi na nedavnem sestanku, na katerem je vsaka stran predstavila svoj pogled, dogovora niso sklenili. "Primorje hoče na vsak način zgraditi tovarno. Če bodo šli prek nas, bomo šli tudi mi prek njih, saj smo ustanovili iniciativni odbor, ki se bo zavzemal za naše pravice," pravi Andrej Plešnar. Lažani so med drugim od Primorja zahtevali tudi višjo rento od koncesnine, ki jo mora Primorje zaradi kamnoloma že zdaj plačevati občini. "Do nas pride le peščica tega denarja."

5 V Primorju, ki zaradi kamnoloma plačuje 24 milijonov tolarjev koncesnine na leto, pravijo, da so krajsani odškodnino s treh milijonov zvišali na 10 milijonov tolarjev. Trdijo, da so jim vaščani še predlagali, naj tovarno gradijo nekoliko zunaj vasi. A v Primorju odgovarjajo: "... vendar pa to zemljišče ni v lasti Primorja in ni v območju ... lokacijskega načrta." Kljub temu napovedujejo, da bodo preučili tudi to možnost.

B

13. julij 2005 | 9:36

**Krajsani Vrbine želijo
individualno rento**

Uredništvo Mladina On-line

- 1** Krajsani vasi Vrbina, ki leži tik ob Nuklearni elektrarni Krško (NEK), so v torek zvečer v večurni razpravi nanizali vrsto dokazov o razvrednotenju njihovega življenjskega okolja. Če država, zlasti ministrstvo za okolje in prostor, ne bo zagotovila nadomestila, se je okoli 250 ljudi iz 100 stanovanjskih hiš pripravljeno izseliti. Direktor NEK Stane Rožman je podprl njihov predlog, da bi posebna strokovna komisija pripravila zakonske rešitve za pridobitev individualne rente. Direktor ARAO (Agencije za radioaktivne odpadke) Miran Veselič je glede postopkov umeščanja odlagališča radioaktivnih odpadkov med drugim povedal, da bo agencija ministrstvu za

okolje in prostor danes posredovala doslej zbrano gradivo. Kot morebitno odlagališče odpadkov so obravnavali 12 lokacij, na vrhu spiska, ki so ga sestavili in ga bodo objavili v četrtek, pa je Krško.

2 Številni predstavniki Vrbine so na srečanju zatrdili, da v 23. letih, odkar obratuje NEK niso pridobili praktično ničesar, občina Krško pa je kot nadomestilo za stavbno zemljišče od NEK dobila po več milijonov dolarjev sredstev. Denar se izgubi v integralnem proračunu in uporabi za skupne občinske potrebe, so pojasnili.

3 Direktor Uprave RS za jedrsko varnost Andrej Stritar je povzel, kaj prinaša uredba o omejeni rabi prostora ob nuklearnih objektih, krajsani pa so menili, da bodo varovalni pasovi okrog NEK, ki jih uvaja uredba, še bolj razvrednotili njihovo bivalno okolje. (STA)

PRAZNA STRAN

Pozorno preberite izhodiščni besedili in rešite naslednje naloge.

1. Dopolnite povedi tako, da boste izrazili temi obeh besedil.

Izhodiščno besedilo A: Vaščani _____
(Katerega kraja?)
nasprotujejo _____.
(Čemu?)

Izhodiščno besedilo B: Vaščani _____
(Katerega kraja?)
nasprotujejo _____.
(Čemu?)

(2 točki)

2. S podatki iz besedil dopolnite naslednje povedi.

Izhodiščno besedilo B je povzeto po tiskovni agenciji _____, tvorec besedila A je _____.
Besedilo A je bilo objavljeno v _____, besedilo B pa je namenjeno bralcem _____.
V prvem besedilu so krajan v sporu s/z _____, v drugem pa s/z _____.

(3 točke)

3. Glede na vsebino izhodiščnih besedil obkrožite ustrezno možnost ob poševnici.

Stari kamnolom je bil od vasi oddaljen 200/500/700 metrov, betonarna pa naj bi stala le 200–300/150–200/100–150 metrov od naselja. Krajane Laž pri njihovih prizadevanjih podpira/podpirajo država/podjetje/ekologi. Primorje za onesnaževanje okolja že plačuje 24/10/3 mio koncesnine na leto. To podjetje odškodnino že plačuje krajanom/ministrstvu za okolje in prostor/občini.

Vas Vrbina je zelo/precej/le malo oddaljena od Nuklearne elektrarne Krško. Stane Rožman je direktor Primorja/Agencije za radioaktivne odpadke/Nuklearne elektrarne Krško. Končno odlagališče odpadkov bo najverjetneje v Brežicah/Senožečah/Krškem.

(4 točke)

4. Ali iz izhodiščnega besedila A sledi, da so krajan na koncu vendarle sklenili dogovor s podjetjem? Obkrožite DA ali NE in izpišite prve tri besede povedi, ki potrjuje vaš odgovor.

DA / NE

Izpis: _____

(3 točke)

10. V četrtem odstavku besedila A je uporabljena slogovno zaznamovana besedna zveza *iti prek*, ki bi jo lahko nadomestili z besedno zvezo *iti čez*. Preberite slovarski sestavek.

íti grém in grêm nedov. in dov., grémo in grêmo stil. gremò, gréste in grêste stil. grestè, gredó in gredò in gréjo stil. grejò; bom šel in pójdem itd.; pójdi pójdite tudi pojdíte, stil. ídi ídite; šel šlà šlò tudi šló (ī ē, ě pōjdem pōjdi) /.../ • pog., ekspr. opazil je, da je denarnica šla da je ukradena; ekspr. prišlo je vse, kar leze in gre veliko ljudi; ekspr. stvari gredo svojo pot se razvijajo, potekajo normalno, mirno; ekspr. iti do zadnjih mej storiti vse, kar se da, ne glede na težave, posledice; jok jim ni šel več tako do živega jih ni več motil, spravljal v nejevoljo; ekspr. molče so šli mimo dogodka niso mu posvetili nobene pozornosti; iti brez dote od hiše ne dobiti dote pri odhodu od doma za stalno; ekspr. delo mu gre hitro od rok hitro dela; iti molče preko česa ne reagirati na kaj, zlasti z besedami; iti komu s poti umakniti se mu; ekspr. z njim gre h koncu, kraju umrl bo; pog., ekspr. vse je šlo k hudiču je propadlo; pog. šel je čez to tega ni upošteval; gre mu na bolje zdravstveno stanje se mu izboljšuje /.../

- a) Med katere zaznamovane izraze spada besedna zveza *iti čez*? Obkrožite črko pred pravilno možnostjo.
- A med čustveno zaznamovane izraze
 B med narečne izraze
 C med pogovorne izraze
 Č med strokovne izraze
 D med časovno zaznamovane izraze
- b) S pomočjo katere oznake v slovarskem sestavku ste ugotovili vrsto slogovne zaznamovanosti besedne zveze *iti čez*? Oznako izpišite in jo poimenujte.

Izpis: _____ Poimenovanje: _____

- c) Besedno zvezo *iti čez* uporabite v smiselni povedi, tako da bo slogovno nezaznamovana.

_____ (5 točk)

11. Ali je pogosta raba prevzetih besed glede na naslovnika ustrezna? Obkrožite DA ali NE in odgovor utemeljite v eni povedi.

DA / NE

Utemeljitev: _____

_____ (4 točke)

12. Podčrtanim prevzetim besedam pripišite domače ustreznice, ki bi jih pisec v besedilu lahko uporabil.

nuklearna elektrarna _____

individualna renta _____

minimalna emisija prahu _____

(4 točke)

13. Izpisanim naselbinskim imenom pripišite imena prebivalcev ter vrstne pridevnike.

	Ime prebivalca	Vrstni pridevnik
Vrbina		
Senožeče		
Krško		

(6 točk)

14. Obkrožite besedotvorno podstavo tvorjenk *kamnolom* in *krajan*.

k a m n o l o m

k r a j a n

(3 točke)

15. Po katerih besedotvornih načinih so tvorjene naslednje besede? Besedotvorne načine zapišite na črte.

vaščan _____

nedavno _____

ARAO _____

(3 točke)

16. Preberite poved iz besedila B.

Direktor ARAO (Agencije za radioaktivne odpadke) Miran Veselič je glede postopkov umeščanja odlagališča radioaktivnih odpadkov med drugim povedal, da bo agencija ministrstvu za okolje in prostor danes posredovala doslej zbrano gradivo.

- a) Po kateri sklanjatvi pisec v navedeni povedi sklanja omenjeno kratico ARAO?

Sklanjatev: _____

- b) Kako bi jo pisec lahko še sklanjal?

_____

(2 točki)

17. V naslednji povedi obkrožite besedo, po kateri prepoznate utemeljevanje, in ji določite besedno vrsto.

Gradnji betonarne soglasno nasprotujemo, saj bi bila ta od najbližjih hiš oddaljena le od 100 do 150 metrov.

Besedna vrsta: _____

(2 točki)

18. Podčrtajte stavčne člene v naslednji povedi.

Krajani vasi Vrbina so v torek zvečer nanizali dokaze o razvrednotenju njihovega življenjskega okolja.

(4 točke)

19. Enostavno poved preoblikujte v dvostavno tako, da podčrtani del stavčnega člena razširite v odvisnik, in preoblikovano poved v celoti zapišite.

Krajani vasi Vrbina so v torek zvečer v večurni razpravi nanizali vrsto dokazov o razvrednotenju njihovega življenjskega okolja.

_____
_____

(3 točke)

20. Enostavni povedi povežite v dvostavno, tako da boste izrazili zahtevani razmerji.

Imajo dve betonarni, dve asfaltni bazi in visokonapetostni daljnovod. Največ preglavic pa je vse do leta 1996 vaščanom povzročal kamnolom Primorja.

Protivno priredje: _____

_____
_____

Podredje z dopustnim odvisnikom: _____

_____
_____

(6 točk)

21. Navedeno poved pretvorite v odvisni govor.

"Gradnji betonarne soglasno nasprotujemo, saj bi bila ta od najbližjih hiš oddaljena le od 100 do 150 metrov," je pojasnil vodja vaše skupnosti Andrej Plešnar.

(3 točke)

22. Razložite pomensko razliko med glagoloma *trditi* in *napovedovati*, ki sta uporabljena v petem odstavku besedila A.

(2 točki)

23. V petem odstavku besedila A sta uporabljena glagola *zvišati* in *napovedovati*.

a) Glagoloma v preglednici določite naslednje glagolske kategorije.

Glagol	Glagolski čas	Glagolski naklon	Glagolski vid	Glagolski način
so zvišali				
napovedujejo				

b) Glagoloma *zvišati* in *napovedovati* spremenite vid in ju uporabite v povedih.

zvišati: _____

---

napovedovati: _____

(8 točk)

24. V naslednji povedi poiščite besedi/besedni zvezi, ki se navezujeta na podčrtana izraza. Besedi/besedni zvezi izpišite v preglednico in natančneje opredelite način navezovanja.

Laže, kraška vasica blizu Senožeč, se kljub majhnosti ponašajo z zajetnim številom objektov, zaradi katerih so krajanji v skrbeh za kakovost svojega življenja.

Izpis	Način navezovanja

(4 točke)

